

**BO
ZAR**

1001 VALISES

CENTRE FOR FINE ARTS
BRUSSELS

CINEMA

BALKAN TRAFIK!

GORAN BREGOVIĆ
CONCERTO "THREE LETTERS FROM SARAJEVO"
FOR SYMPHONY ORCHESTRA, THREE SOLO
VIOLINS AND THE GORAN BREGOVIĆ
WEDDING & FUNERAL ORCHESTRA

MUSIC

20 APR. '17

Grande Salle Henry Le Bœuf · Grote Zaal Henry Le Bœuf

DANCE

Partners 1001 Valises

Partner BOZAR

PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN
BRUSSEL
PALAIS DES BEAUX-ARTS
BRUXELLES

FUTURE
AT WORK

euronews.

GORAN BREGOVIĆ

GORAN BREGOVIĆ'S WEDDING AND FUNERAL ORCHESTRA
BRUSSELS PHILHARMONIC ORCHESTRA BPhO
DAVID NAVARRO TURES, direction · leiding
MIRJANA NEŠKOVIĆ, violon · viool
ZIED ZOUARI, violon · viool
GERSHON LEIZERSON, violon · viool
ALEKSANDAR SEDLAR, arrangement · bewerking

Goran Bregović
Concerto «Three Letters from Sarajevo»
for symphony orchestra, three solo violins
and the Goran Bregović Wedding & Funeral Orchestra

Programme · Programma

PROLOGUE · PROLOOG

GUERRE · OORLOG

PREMIÈRE LETTRE · EERSTE BRIEF
violon solo · soloviool: Mirjana Nešković, Serbie · Servië

DEUXIÈME LETTRE · TWEEDE BRIEF
violon solo · soloviool: Zied Zouari, Tunisie · Tunesië

TROISIÈME LETTRE · DERDE BRIEF
violon solo · soloviool: Gershon LeizerSON, Israël

MÉLANCOLIE · MELANCHOLIE

21:30
fin du concert · einde van het concert

TROIS LETTRES DE SARAJEVO

« Il semble évident que Dieu n'a pas prévu de régler les choses à notre place et que c'est à nous qu'il revient de trouver les réponses à nos propres prières. » Goran Bregović

Durant son histoire, la Bosnie fut sous la coupe de différents empires : romain, byzantin, ottoman et austro-hongrois. Chacun d'entre eux a laissé une empreinte sur la culture du pays. L'une de ces traces du passé les plus vivaces s'est cristallisée dans la vie religieuse des Bosniaques, où se retrouvent en effet tant des catholiques et orthodoxes, que des musulmans ou des juifs sépharades. Ces derniers ont fait leur arrivée au XVIe siècle, à la suite de l'expulsion des juifs d'Espagne non convertis, qui fut décrétée par les Rois catholiques en 1492. C'est ainsi que Sarajevo a acquis son surnom de « Jérusalem des Balkans », symbolisant tout à la fois la cohabitation paisible et l'horreur de la haine.

C'est précisément à Sarajevo que l'on dénombre le plus de naissances issues de mariages mixtes en ex-Yougoslavie. C'est également dans cette ville que se produisit l'attentat perpétré contre l'archiduc François-Ferdinand le 28 juin 1914, événement qui entraîna à sa suite le bain sanglant de la Première Guerre mondiale. Sarajevo fut aussi, durant la Seconde Guerre mondiale, le lieu où de nombreux musulmans cachèrent des familles juives contre leur ennemi commun. Enfin, Sarajevo n'est pas sans évoquer aux oreilles contemporaines le long siège qui dura du 5 avril 1992 au 14 décembre 1995 et au cours duquel quelque 5.000 civils perdirent la vie, lors des Guerres de Yougoslavie.

Pour sa nouvelle création intitulée *Three Letters from Sarajevo*, Goran Bregović

s'est inspiré de la valeur symbolique de Sarajevo. Cette œuvre est écrite pour un instrument soliste, en l'occurrence le violon, joué par trois solistes dans trois styles différents : successivement occidental, oriental et klezmer. Ceux-ci symbolisent les trois grandes religions monothéistes, qui sont à l'origine du meilleur, mais aussi du pire à Sarajevo. Pour l'orchestration, Goran Bregović s'est tourné vers quatre musiciens serbes de talent : Aleksandar Sedlar, Isidora Žebeljan, Ninoslav Ademović et Ognjan Radivojević. Lors de ses concerts, Bregović confie les parties solistes à différents musiciens. À l'occasion de ce concert, la violoniste serbe Mirjana Nešković interprète la *Première lettre*. Cette assistante premier violon de l'Orchestre Philharmonique de Belgrade incarne ici la tradition musicale occidentale. À travers la *Deuxième lettre*, le Tunisien Zied Zouari représente la musique de la tradition islamique. Quant à la *Troisième lettre* dédiée à la tradition juive, elle revient au violoniste israélien Gershon Leizeron, à l'aise dans le répertoire klezmer et la musique traditionnelle juive d'Europe de l'Est. Dans chaque pays visité, Goran Bregović et son Orchestre des mariages et enterrements invitent un chef d'orchestre et un orchestre symphonique locaux à les rejoindre sur scène. Il s'agit ici du Brussels Philharmonic Orchestra BPhO et de son chef d'orchestre principal, le Chilien David Navarro Turren. Ensemble ils vous réservent un concert placé sous le signe de l'unité et de la tolérance.

THREE LETTERS FROM SARAJEVO

‘Het lijkt vanzelfsprekend dat het niet Gods bedoeling was de zaken in onze plaats te regelen en dat het aan ons is om de antwoorden op onze eigen gebeden te vinden.’ Goran Bregović

In de loop van zijn bestaan stond Bosnië onder de heerschappij van verschillende rijken: het Romeinse, het Byzantijnse, het Ottomaanse en het Oostenrijks-Hongaarse. Elk van die rijken heeft zijn stempel gedrukt op de cultuur van het land. Een van meest levendige sporen uit dat verleden is te vinden in de godsdienstbeleving van de Bosniërs. Er zijn immers evenveel katholieken en orthodoxen als moslims en Sefardische joden. Die laatsten maakten hun opwachting in de 16e eeuw, nadat de joden die zich niet wilden bekeren op bevel van de Katholieke koningen in 1492 uit Spanje waren verdreven. Op die manier kreeg Sarajevo zijn bijnaam ‘het Jeruzalem van de Balkan’, een naam die tegelijk de vreedzame co-existentie als de gruwel van de haat symboliseert. In heel het voormalige Joegoslavië is Sarajevo ook de stad met de meeste geboorten uit gemengde huwelijken. Het is eveneens de stad waar op 28 juni 1914 de aanslag op aartshertog Frans-Ferdinand plaatshad, een gebeurtenis die zou leiden tot het bloedbad van de Eerste Wereldoorlog. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was Sarajevo de plaats waar talrijke moslims Joodse gezinnen verborgen hielden voor de gemeenschappelijke vijand. Tot slot roept Sarajevo bij generatiegenoten ongetwijfeld nog herinneringen op aan de langdurige bezetting van 5 april 1992 tot 14 december 1995, tijdens de oorlog in Joegoslavië, waarbij 5.000 burgers het leven lieten.

Voor zijn nieuwe creatie, *Three Letters from Sarajevo*, liet Goran Bregović zich inspireren door de symbolische waarde van Sarajevo. Dit werk is geschreven voor een solo-instrument, in dit geval de viool, gespeeld door drie solisten in drie verschillende stijlen: achtereenvolgens westers, oosters en klezmer. Ze staan symbool voor de drie grote monotheïstische godsdiensten die in Sarajevo aan de basis liggen van het beste, maar ook van het slechtste. Voor de orkestbewerking deed Goran Bregović een beroep op vier talentrijke Servische muzikanten: Aleksandar Sedlar, Isidora Žebeljan, Ninoslav Ademović en Ognjan Radivojević. Tijdens zijn concertreeks vertrouwt Bregović de solopartijen toe aan verschillende muzikanten. Zo neemt de Servische violiste Mirjana Nešković op dit concert de *Eerste Brief* voor haar rekening. Zij is assistent-eerste viool bij het filharmonisch orkest van Belgrado en geeft hier gestalte aan de westerse muziektraditie. In de *Tweede Brief* brengt de Tunesiër Zied Zouari muziek uit de islamitische traditie. De *Derde Brief* is gewijd aan het joodse geloof en wordt gebracht door de Israëliëse violist Gershon Leizerson, die goed thuis is in het klezmerrepertoire en de Joodse traditionele muziek van Oost-Europa. In elk land dat ze bezoeken, nodigen Goran Bregović en zijn Wedding & Funeral Orchestra een dirigent en een lokaal symfonisch orkest uit om zich bij hen op het podium te voegen. Ditmaal is het de beurt aan het Brussels Philharmonic Orchestra (BPhO) en zijn hoofdirigent, de Chileen David Navarro Turren. Samen brengen ze een concert dat in het teken staat van eenheid en verdraagzaamheid.

Goran Bregović

FR Compositeur, musicien traditionnel et rock star, Goran Bregović est l'exemple même de l'artiste complet. Né d'une mère serbe et d'un père croate, Goran Bregović incorpore dans sa musique des éléments issus des musiques traditionnelles corses, géorgiennes, bulgares, mais aussi de la techno. Tout commence dans sa jeunesse, dans les années 1960, lorsqu'il apprend le violon, le contrepoint et l'harmonie à l'école de musique de Sarajevo. Durant ses études de philosophie et de sociologie, il fonde le groupe de rock Bijelo Dugme. Malgré un énorme succès, le groupe se dissout à la fin des années 1980. Ensuite, répondant à l'appel d'Emir Kusturica, il compose la musique du film *Time of the Gypsies*, la première d'une longue série (*Arizona Dream*, *La Reine Margot*, *Underground*...). S'ensuivent des compositions de musique classique contemporaine : un opéra tzigane *Goran Bregovic's Karmen with a Happy End*, un oratorio autour des trois religions monothéistes *My Heart has become Tolerant*, thématique qu'il développera dans l'œuvre écrite pour son Wedding and Funeral Orchestra et pour un orchestre symphonique, *Three Letters from Sarajevo*. Il s'est en outre produit aux côtés d'artistes tels que George Dalaras, Kayah, Sezen Aksu, Scott Walker et les Gipsy Kings.

NL Componist, traditioneel muzikant en rockster, Goran Bregović is het prototype van een allround kunstenaar. Als kind van een Servische moeder en een Kroatische vader verenigt Goran Bregović in zijn muziek elementen uit de traditionele Corsicaanse, Georgische en Bulgaarse muziek, maar ook uit de techno. Zijn liefde voor muziek ontkiemde al vroeg, in de jaren 1960, toen hij op de muziekschool van

Sarajevo Viool, Contrapunt en Harmonie leerde. Tijdens zijn studies Filosofie en Sociologie richtte hij de rockgroep Bijelo Dugme op. Hoewel de groep een enorm succes had, viel hij aan het eind van de jaren 1980 uiteen. Op verzoek van Emir Kusturica componeerde hij vervolgens de soundtrack voor de film *Time of the Gypsies*, de eerste van een lange reeks (*Arizona Dream*, *La Reine Margot*, *Underground*...). Daarna volgden hedendaagse klassieke composities: de zigeuneropera *Goran Bregovic's Karmen with a Happy End*, een oratorium rond de drie monotheïstische godsdiensten, *My Heart has become Tolerant*, een thema dat hij verder uitdiept in *Three Letters from Sarajevo*, het werk dat hij schreef voor zijn Wedding and Funeral Orchestra en een symfonisch orkest. Hij heeft onder meer opgetreden met kunstenaars zoals George Dalaras, Kayah, Sezen Aksu, Scott Walker en de Gipsy Kings.

Goran Bregović's Wedding and Funeral Orchestra

FR Le Wedding and Funeral Orchestra est un ensemble de musique tzigane créé par Goran Bregović. Il réunit des musiciens instrumentistes (vents et percussion) et un chœur d'hommes. Assis à l'avant, on trouve Goran Bregović qui assure la direction de l'ensemble, la guitare électrique à la main. Depuis près de vingt ans, le Wedding and Funeral Orchestra sillonne le monde lors de ses tournées. Il compte aujourd'hui quelque 1.500 concerts à son actif.

NL Het Wedding and Funeral Orchestra is een zigeunermuziekensemble dat door Goran Bregović werd opgericht. Het bestaat uit instrumentalisten (blazers en slagwerk) en een mannenkoor. Vooraan zit Goran Bregović en hij leidt het ensemble, zijn elektrische gitaar

in de hand. Het Wedding and Funeral Orchestra toert intussen al bijna twintig jaar de hele wereld rond. De concertteller staat al op ongeveer 1.500.

Mirjana Nešković

violon · viool

FR La violoniste serbe Mirjana Nešković a été formée à l'académie de musique de Belgrade auprès de Jasna Maksimović. Depuis 2002, elle est membre de l'Orchestre philharmonique de Belgrade et y occupe la place d'assistante premier violon depuis 2011. Elle s'y produit également en tant que soliste. En 2015-2016, elle a joué aux côtés de Gilles Apap et de l'ensemble Imogen à Cassel, Berlin et Francfort. Cette saison, elle interprète notamment le *Concerto pour violon n° 2* du compositeur serbe Petar Stojanović avec l'Orchestre philharmonique de Belgrade. Passionnée de musique contemporaine, elle défend ce répertoire au sein d'ensembles de musique de chambre tels que le Construction Site Contemporary Music Ensemble et l'ensemble Isidora Žebeljan, avec lequel elle a foulé la scène de festivals renommés en Autriche, Croatie et Serbie.

NL De Servische violiste Mirjana Nešković studeerde aan de muziekacademie van Belgrado bij Jasna Maksimović. Sinds 2002 maakt ze deel uit van het filharmonisch orkest van Belgrado en sinds 2011 is ze er assistent-eerste viool. Ze treedt er ook als soliste op. In 2015-2016 speelde ze samen met Gilles Apap en het ensemble Imogen in Kassel, Berlijn en Frankfurt. Dit seizoen vertolkt ze het *Violin Concerto n° 2* van de Servische componist Petar Stojanović, samen met het filharmonisch orkest van Belgrado. Hedendaagse muziek is haar grote passie en ze speelt dat repertoire in kamermuziekensembles zoals het Construction Site Contemporary Music

Ensemble en het ensemble Isidora Žebeljan, waarmee ze heeft opgetreden op grote festivals in Oostenrijk, Kroatië en Servië.

Zied Zouari

violon · viool

FR Né en Tunisie, dans une famille de musiciens, Zied Zouari commence le violon à l'âge de sept ans. Enfant prodige, il s'illustre lors de concours de musique à Tunis, Kram et Dubaï. Installé à Paris dès 2006, Zied Zouari y fait la rencontre d'Imed Alibi avec qui il enregistre l'album *Safar*, en collaboration avec Justin Adams. Il se produit ensuite sur des scènes parisiennes prestigieuses comme le Zénith, le Théâtre des Champs-Élysées, l'Institut du monde arabe... Depuis, il se produit en soliste à travers l'Europe, proposant sa musique nourrie d'influences telles que le classique, le jazz, l'électro, le rock ou la musique arabe. Zied Zouari est docteur en musique et musicologie de la Sorbonne, et diplômé en jazz du Conservatoire de Paris. En 2015, il a remporté le premier prix d'interprétation au Festival des Journées musicales de Carthage. L'année suivante, il a été nommé directeur musical d'une production d'opéra créée lors du Festival d'Aix-en-Provence. Son nouvel album *Maqâm Roads* sort en 2017.

NL Zied Zouari werd in Tunesië geboren in een gezin van muzikanten en begon op zijn zevende viool te spelen. Hij bleek al snel een wonderkind en onderscheidde zich op muziekwedstrijden in Tunis, Le Kram en Dubai. In 2006 verhuisde Zied Zouari naar Parijs waar hij Imed Alibi ontmoette, met wie hij het album *Safar* opnam in samenwerking met Justin Adams. Hij gaf optredens op prestigieuze Parijse podia, onder meer in Le Zénith, het Théâtre des Champs-Élysées, het Institut du monde arabe... Hij treedt als solist op

in heel Europa en brengt muziek die bezield is door klassieke muziek, jazz, elektro, rock en Arabische muziek. Zied Zouari behaalde een doctoraat in Muziek en Musicologie aan de Sorbonne en zijn diploma Jazz aan het conservatorium van Parijs. In 2015 kreeg hij de prijs voor beste vertolking op het festival Journées musicales de Carthage. Een jaar later werd hij benoemd tot muzikaal directeur van een operaproductie die tijdens het Festival van Aix-en-Provence in première ging. Zijn nieuwe album Maqâm Roads zal in 2017 verschijnen.

Gershon Leizeron
violon · viool

FR Gershon Leizeron est compositeur, virtuose du violon traditionnel, chanteur, professeur et directeur d'ensemble. Il interprète depuis de nombreuses années les musiques klezmer, d'Europe de l'Est et la musique traditionnelle des Balkans. Leizeron perpétue la tradition musicale juive d'Europe de l'Est au travers de l'interprétation, mais aussi en composant de la musique instrumentale et vocale rattachée à cette tradition. Son groupe composé de musiciens virtuoses, le Gershon Leizeron & The Yiddish Blues Drifters, est une nouvelle révélation de la scène musicale klezmer israélienne.

NL Gershon Leizeron is componist, virtuoos op de traditionele viool, zanger, leraar en ensembleleider. Hij is sinds vele jaren vertolker van klezmermuziek, Oost-Europese muziek en traditionele muziek uit de Balkan. Met zijn vertolkingen zet Leizeron de Joodse muziektraditie in Oost-Europa verder, maar ook met composities van instrumentale en vocale muziek die met die traditie gepaard gaat. Zijn groep, de Gershon Leizeron & The Yiddish Blues

Drifters, bestaat uit muziekvirtuozen en is een revelatie in de Israëliische klezmermuziekscene.

David Navarro Turres
direction · leiding

FR Né à Antofagasta au Chili, David Navarro Turres est chef d'orchestre et chef de chœur. Après des études de clarinette et de musique de chambre au Conservatoire national du Chili, il fait ses débuts comme clarinettiste au sein de l'Orchestre Philharmonique du Chili, de l'Orchestre symphonique de Providencia et de la Camerata de la Universidad Andrés Bello. Il étudie ensuite à Berlin et au Conservatoire royal de Bruxelles, où il apprend la direction d'orchestre. Plus tard, il participera aux master class données par Benjamin Zander et David Zinman à Londres et Zurich. Depuis 2014, il est le directeur musical et conseiller artistique du Brussels Philharmonic Orchestra. Il collabore régulièrement avec la Brussels Choral Society et le BachWerk. Il a dirigé des orchestres à Londres et en Bulgarie, et se produira bientôt à Berlin et en Russie. Depuis deux ans, il est régulièrement invité au Chili pour des concerts et master class.

NL David Navarro Turres werd geboren in Antofagasta, Chili. Hij is koor- en orkestleider. Na zijn studie Klarinet en Kamermuziek aan het nationaal conservatorium van Chili maakte hij zijn debuut als klarinettist bij het Chili Philharmonic, het Symphony Providencia en het Orchestra Camerata Universidad Andrés Bello. Daarna studeerde hij in Berlijn en aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel, waar hij Orkestdirectie leerde. Later nam hij deel aan masterclasses van Benjamin Zander en David Zinman in respectievelijk Londen en Zürich. Sinds 2014 is hij muziekdirecteur en

artistiek adviseur van het Brussels Philharmonic Orchestra. Hij werkt geregeld samen met de Brussels Choral Society en BachWerk. Hij heeft orkesten gedirigeerd in Londen en in Bulgarije, en zal binnenkort optreden in Berlijn en in Rusland. Sinds twee jaar wordt hij geregeld in Chili uitgenodigd voor concerten en masterclasses.

Brussels Philharmonic Orchestra

FR Créé en septembre 2002, le Brussels Philharmonic Orchestra (BPhO) joue un rôle unique dans la vie artistique de notre pays. Il offre aux diplômés des conservatoires la possibilité de se perfectionner et d'acquérir une expérience professionnelle au sein d'un orchestre symphonique permanent. De jeunes solistes belges trouvent également au sein du BPhO la possibilité d'exprimer leur talent et de se forger une notoriété naissante. Principalement constitué de musiciens belges, le Brussels Philharmonic Orchestra accueille également des instrumentistes issus de pas moins de vingt-trois pays. Leur enthousiasme pour la musique se traduit au travers de leurs interprétations de qualité.

NL Het Brussels Philharmonic Orchestra (BPhO) werd in september 2002 opgericht en vervult een unieke rol in het artistieke leven van ons land. Het geeft muzikanten die afgestudeerd zijn aan het conservatorium de kans zich verder te ontwikkelen en beroepservaring op te doen bij een vast symfonisch orkest. Jonge Belgische solisten krijgen bij het BPhO de mogelijkheid hun talent te tonen en naambekendheid te verwerven. Het Brussels Philharmonic Orchestra bestaat voornamelijk uit Belgische muzikanten, maar het verwelkomt ook instrumentalisten uit niet minder

dan drieëntwintig andere landen. Hun hoogstaande vertolkingen weerspiegelen hun passie voor muziek.

premier violon · eerste viool

Laetitia Cellura
Cyrielle Sanchez
daniela Ivanova
Natalia Kotarba
Nicolas Draps
challain Ferret
Andrea Jackson
Patricia Vigas
Mirela Chiricescu
Sara Lorenzo
Barbara Bergillos
Gozde SEVDIR

second violon · tweede viool

Hugo Ranilla
Flora Campbell-tecH
Marie-Agnès Gruber
Mélanie Marillier
Justine Rigutto
Aliénor Wolteche
Luis Corral
Hiroshi Louerng
Dahud Lamur
Samuel Gueret

alto · altviool

Clarice Jaumot
Alma Moller
Cecilia Cotero
Monica Goicea
Saray Barrera
Tony De Vuyst
Veronica Staes
Elena Andreu

violoncelle · cello

Ipek Akdeniz
Joao Cunha
François Robinet
Pierre Nentwig
Angelika Zolcsak
Amaia Lopez

contrebasse · contrabas

Mattias Massolini
Claire-Sarah Fouche
Rudi Vanden Bempt
Aude Van de Velde

flûte · fluit

Delphine Tchaoussoglou
Bárbara Ferraz
Aída Lopez

hautbois · hobo

Stéphanie Deffense
Renaud Parpaite

clarinette · klarinet

Rubén Soto
Charline Comblain

basson · fagot

Christophe Dino
Guillaume Donnet

cor · hoorn

Nicolas Descamps
Olivia Guell
Julie Juste
Claire Robert

trompette · trompet

Roberto San Antonio
Gael Hubain
Nicolas Grau
Mike Marg

trombone

Arturo Gazquez
Antonio Castrellon
Jesus Moreno

tuba

Simon Lequy

percussion · slagwerk

Adrian Fortemps
Remi Garcia
Anthony Herin
Jérôme Swales

FR En tant que compagnie fournisseuse d'énergie dans les Balkans, la société NIS est heureuse de soutenir le festival Balkan Trafik! et la vision multiculturelle de celui-ci. Le festival promeut la culture de la région dans laquelle NIS est active. C'est pourquoi celle-ci soutient ce festival qui accueille des milliers de festivaliers et rend hommage à la région des Balkans.

NL NIS, een energiebedrijf dat werkzaam is in de Balkan, ondersteunt Balkan Trafik!, en daarmee multiculturalisme en de cultuur van de Balkanregio. Een goede reden waarom NIS zich achter het Balkan Trafik!-festival schaaft, dat door duizenden bezoekers wordt bezocht en een hommage brengt aan de Balkan.

Partners 1001 Valises

Media partners BOZAR

Main partners 1001 Valises

Partners BOZAR

BOZAR

HEWAR & ORCHESTRE ROYAL DE CHAMBRE DE WALLONIE

03 JUNE '17 – 20:00

CENTRE FOR FINE ARTS
BRUSSELS

KINAN AZMEH, CLARINET
DIMA ORSHO, SOPRANO
JASSER HAJ YOUSSEF, VIOLA D'AMORE

MUSIC

PALAIS DES BEAUX-ARTS
BRUXELLES
PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN
BRUSSEL

Rue Ravensteinstraat 23
1000 Brussels
+32 2 507 82 00 / bozar.be

LE VIF

LE SOIR

Klara

canvas

De
Standaard

Knack

© Photo - Foto: Hewar © Kinan Azmeh